

קבלת עדות בידיני נפשות

על־פי שְׁנַיִם עֵדִים אֹו שְׁלֹשָׁה עֵדִים יוֹמֵת הַמֵּת
לֹא יוֹמֵת עַל־פִּי עַד אֶחָד: [י"ז ו].

ד' רבינו סעדיה גאון שבקבלת עדות בידיני נפשות א"צ כ"ג אלא סגי בג' והובאו דבריו ברמב"ן עה"פ ש' שופטים (פ"ז פ"ו) והרמב"ן חלק ע"ז וכ' שגם לקבלת עדות בד"נ צריך כ"ג, וע' בחי' הר"ן לסנהדרין דף י"ז שכ"כ בד' רש"י דסגי בג' לקבלת עדות בד"נ והר"ן חלק ע"ז ע"ש.

וצ"ע במדרש תנחומא פ' פקודי (ב) כיצד חוקרין את העדים כש"ה ודרשת וחקרת ושאלת היטב העת שחוקרין העדים על העבירה שאדם עושה יוצאין הסנהדרין וכל ישראל עמם לרחוב העיר ומוציאין לשם לאיש שהוא מחויב סקילה או אחד מארבע מיתות בד' ויוציאין שנים מהם או ג' הגדולים מהם ודורשין לעדים וכששבוין מלחקור אומר להם סברי רבנן הם אומרים אם לחיים לחיים וכו', וצ"ע דאפי' לרס"ג מ"מ צריך ג' ולא סגי בב', ובל' המדרש משמע שב' או ג' היו מקבלים את העדות, וצ"ע דב' אינם ב"ד כלל,

נקטעה יד העדים

יְד הָעֵדִים תִּהְיֶה־בָּו בְּרֵאשֹׁנָה לְהַמִּיתוֹ
וְגַד פְּלִי־הַעַם בְּאַחֲרָנָה [י"ז ו]

בערוך לנו סנהדרין מ"ד כ' בגמרא א"ש נקטעה יד העדים פטור. יש להסתפק אם לאחר שהוזמו העדים נקטעה ידם אם נאמר כיוון שהשתא לא היה נהרג ע"פ עדותם גם הם לא יהרגו או נימא כיוון דבשעה שנגמר דינו ע"פ עדותן זממו להרגו ועשתים לו כאשר זמם קרינן בהו ויש לפשוט ממה שכתב הרמב"ם (פ"כ מהל' עדות ה"א) שאם לאחר שנגמר דינו נמצא א' מהן קרוב או פסול אינו נעשין זוממין. ע"ש:

ולפ"ז מצינו עצה לעדים זוממין להציל עצמם ממיתה שיקטעו ידן ובכתובות דף ל"ג א' דנו בגמ' מנלן דעדים זוממין לא בעו' התראה, ואם נימא שיש להם אפשרות להציל עצמם א"כ ל"ש התראה דהו"ל התראת ספק.

נקטעה יד העדים (ב)

בסנהדרין מ"ד ב' וברש"י הביא את המעשה עם ר' שמעון בן שטח שהרג פ' מכשפות וקורביהם העידו שקר על בנו של ר"ש בן שטח ונתחייב מיתה ושוב חזרו בהם ואמרו שעשו כן משום שרצו לנקום על מיתת המכשפות, ואף שחזרו בהם לא נפטר הנידון, משום דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד.

ובאו"ש פ"ז מהל' רוצח ה"ח הק' שהרי בדף מ"ה ב' א' אמר שמואל נקטעה יד העדים פטור מ"ט דבעינא יד העדים תהיה בו בראשונה וליכא, וא"כ למה לא אמרו לעדים לקוץ את ידם ועי"כ יפטר הנידון ממתה, ומזה הוכיח באו"ש שא"צ לקוץ אבר כדי להציל חברו, ודלא כמו ש' שהובאה בשו"ת רדב"ז ח"ג סי' אלף נ"ב שצריך לקוץ אבר כדי להציל חברו.

ובס' רחש לבב (להגאון ר' חיים שמואל בירנבוים חתן הגרע"א) סי' י"ב, הביא כעין קו' הנ"ל שהנידון יקוץ לעדים את ידם, אלא שע"ז אפ"ל שאין ב"ד מניחים לו לעשות כן, והביא עוד שר' מיכאל נתן מראוויטש שהיה בעל עגלה שהביא את הגאון בעל נתה"מ לרבנות של ק"ק ליסא הק' לו בדרך, שהרי קימ"ל שויה אנפשיה חתיכה דאיסורא, וא"כ כיון שאמרו העדים שהעידו שקר, א"כ אסור להם להרגו כיון שיודעים שהפס"ד הוא טעות, וא"כ הו"ל שויה אנפשיה חתיכה דאיסורא שיש כאן עבירת רציחה, ומתוך כך שאסור להם להרגו, הרי זה גופא יחשב כנקטעה יד העדים ועי"כ יפטר הנידון, והיינו דס"ל דנקטעה יד העדים הוא בכל אופן שא"א להרגו.

ותי' ע"ז בס' רחש לבב שהרי בגמ' לקמן מ"ה ב' א' דנקטעה יד העדים פטור, אבל עדים גידמין מעיקרא אינו פוטרו דכתיב יד העדים שהיתה כבר, והרי כל שאומרים שהיתה עדות שקר, נמצא שאומרים שמעיקרא היה אסור להם להרגו, והו"ל כנקטעה יד העדים מעיקרא, ואינו נפטר עי"כ, ולפ"ז כ' שיש ליישב גם הקו'

הקודמת דנימא שיקטעו יד העדים, דכיון שאומרים שהוא שקר נמצא שהם כעדים גדמים מעיקרא, ולא יועיל מה שנקטעה יד העדים.

ולכאו' הי' ק' עוד שהרי נדר חל לבטל מצוה, כדתנן בנדרים ט"ז קונם סוכה וקונם לולב שא"י לישב בסוכה וליטול לולב, ומבואר בר"ן שם עמ' ב' שאפשר לעשות נדר לא רק על הנאה אלא גם יכול לומר קונם צרור זה מזריקה, והרי יכול לומר קונם כל סייף שבעולם מהריגה ועי"כ יחשב כנקטעה יד העדים, ולהנ"ל א"ש דהוי קטועה ועומדת.

ויש לדון בכמה צדדים, חדא דתל' אם שויה אנפשי' מדין נאמנות או מדין נדר, דאם מדין נדר ודאי שאינו למפרע, ורק אם הוא משום נאמנות אפשר שזהו למפרע, וג"ז אינו ברור דאפשר שהוא רק לגבי דיני הנהגה מכאן ולהבא.

גם יש לדון שהאחרונים דנו אם מהני שויה אנפשי' נגד עדים במל"מ פ"ט מהל' אישות הט"ו, ואם לא מהני נגד עדים הרי לא מהני כשיש

כיון שהגיד שוב אין חוזר ומגיד,

ושמעתי מפי כבוד רבנו הגר"ד לנדו שאף אם שויה אנפשיה הוא למפרע אבל שויה אנפשיה במקום עדים הרי ודאי שאנו מאמינים לעדים, אלא שלגבי עצמו יש לו דין הנהגה כפי שאמר וזה ודאי רק משעה שאמר ולא למפרע.

עוד יש לדון אם יש שויה אנפשיה לבטל מצוה ויש בזה כמה נפ"מ בכמה אופנים, וע"ע צה"ל סנהדרין עמ' 139.

זקן ממרא

בחולין י' ב' ילפי' חזקה מבית המנוגע, שהרי אפשר שעד שיצא חוץ לבית וטימאו כבר נחסר הנגע, אלא מוכח דאולי' בתר חזקה, ובתו' הק' דילמא היינו רק לחומרא, וכ' התו' דאף לקולא מטמאין ליה לשרוף קדשים ולהביא קרבן אם נכנס למקדש וקא מייתי ספק חולין לעזרה, ויש להבין היכן מצינו שיש קרבן בבית המנוגע שעיי"כ אפשר להוכיח דין חזקה.

והי' נ' דהנה בסנהדרין דף פ"ז מבואר שזקן ממרא חייב מיתה אם הורה בדבר שיש בו נפ"מ לענין חיוב כרת ואף אם היא נפ"מ רחוקה, והביאו מהכתוב כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדין ובין נגע לנגע, ופי' בגמ' בנדה סוף פרק ב' דהיינו בין נגעי אדם לנגעי בתים, ובגמ' סנהדרין שם פ"י דנחלקו זקן ממרא והסנהדרין בפלוגתא דתנן ר' אלעזר בר' שמעון אומר לעולם אין הבית טמא עד שיראה בשני גריסין על שתי אבנים בשתי כתלים בקרן זוית ארכו כשני גריסין ורחבו כגריס כו', ומבואר ברש"י פ"ח א' שהנפ"מ לענין כרת הוא אם נגע בזה ונכנס למקדש דחייב כרת, ומבואר שיש חיוב כרת על ביאת מקדש, וא"כ ה"נ שיש חיוב קרבן וכמו שיש חיוב כרת ומתוך כך מחייבין זקן ממרא להביא קרבן, וא"כ חזינן שהוא דין ודאי ולא ספק.

אולם לכא' לולא ד' רש"י אפ"ל נפ"מ אחרת לענין כרת, ע"פ המבואר בתו' ערכין דף כ' ע"ב שבית המנוגע אסור בהנאה, וא"כ משכח"ל נפ"מ לענין אם קידש אשה באבני בית זה שנחלקו עליו אם הוא יש לו דין בית המנוגע ואחר בא על אותה אשה, ובוה מצינו נפ"מ במחלוקתם לענין בית המנוגע לענין כרת, כעיי"ז מצינו שם נפ"מ ברש"י פ"ז ב' לענין מחלוקות אחרות שבין זקן ממרא לסנהדרין ע"ש במחלוקות של ממונות שפי' רש"י דהנפ"מ לענין כרת הוא באופן שקידש אשה ובה עליה אחר. ומיהו הש"ך בנקודות הכסף יו"ד סי' רכ"א ס"ק מ"ה מבואר שבית המנוגע מותר בהנאה, ולפ"ז ליתא להך נפ"מ, וא"כ צ"ל כרש"י, ושוב יש ראי' שיש חיוב קרבן על ביאת מקדש, אך מ"מ יש לדחות שהרי בית המנוגע כשנטהר מביאים לו שתי צפרים כמבואר בפ' מצורע, והרי צפור השחוטת אסורה בהנאה כמבואר בקדושין נ"ו ב',

צבא הלוי

פרט ועוללות מתורת רבנו צבני אליהו הלוי שמינברג שליט"א

